



International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL



SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:35
sssjournal.com

pp.2528-2536
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 26/03/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 24/05/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 24.05.2019

OSMANLI VE TİMURLU KAYNAKLARINA GÖRE ANKARA SAVAŞI

ANKARA WARFARE BY OTTOMAN AND TIMURLU SOURCES

Melike ERHAN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi,
melikerhan.06@gmail.com, ANKARA/Türkiye.



Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1489>

Reference : Erhan, M. (2019). "Osmanlı ve Timurlu Kaynaklarına Göre Ankara Savaşı", International Social Sciences Studies Journal, 5(35):2528-2536.

ÖZ

Timur tarih sahnesinde belirmeye başladığı zaman diliminden günümüze kadar geçen sürede, kazandığı zaferler ile benzersiz bir hükümdar olmuştur. 1360 yılında Türkistan'da başladığı hakimiyet mücadelelerini başarı ile sonuçlandırmıştır. Sınırlarını İran, Afganistan, Hindistan ve kuzeyde Altınorda'ya kadar genişletmiştir. XIII. yüzyılın ortalarından itibaren zayıflayan Anadolu Selçuklu gücünün tersine Osmanlılar Anadolu'daki buhran devrinden istifade etmesini bilmiş ve siyasi nüfuz sahasını Timur'a benzer bir şekilde genişletmeyi başarmıştır. Bu dönemde Osmanlı Devletinin başında Yıldırım Bayezid bulunmaktaydı. Yıldırım Bayezid'in Bitinya Bölgesi'nde faaliyetlerde bulunduğu sırada Timur'un sınırları Anadolu topraklarına kadar uzanmaktaydı. Elbette bu durum, cihan hâkimiyeti iddiası ile yola çıkmış olan bu iki Türk hükümdarını karşı karşıya getirmiştir. Bu hesaplaşma Türk Tarihi açısından önemli sonuçlar doğurmuştur. Anadolu'da Osmanlı ile tekrar sağlanan Türk otoritesi bozulmuş, hanedan üyeleri arasında taht mücadelesi yaşanmıştır. Bu mücadeleler, tarih kroniklerine "fetret dönemi" olarak geçmiştir. Bu dönem, rakamsal olarak 11 yıl sürmüş olsa da siyasi ve sosyal etkisi uzun yıllar devam etmiştir. Ankara Savaşı ve sonrasında yaşanan dönemin tarafların kroniklerine bazı konularda farklı şekilde yansımış olması, savaş sonrası ortaya çıkan durum itibarıyla doğaldır.

Anahtar Kelimeler: Ankara Savaşı, Timur, Yıldırım Bayezid.

ABSTRACT

Timur has been a unique ruler with the victories he has won since the time period he started to appear on the scene of history. He started his dominance struggles in 1360 in Turkistan. Extends its borders to Iran, Afghanistan, India and the north to the Altınorda. XIII. In contrast to the power of the Anatolian Seljuks weakened from the middle of the 18th century, the Ottomans knew to benefit from the crisis period in Anatolia and succeeded in expanding the political sphere like Timur. During this period, there was Yıldırım Bayezid at the beginning of the Ottoman State. During this period, there was another strong Turkish ruler Yıldırım Bayezid in Anatolia. When Yıldırım Bayezid was in the Bitinya region, Timur's borders stretched to Anatolia. Of course, as a result of this situation, the Cihan dominated the claim that the two Turkish rulers brought to face. This regression had important consequences for Turkish History. The Turkish authority which was restored with the Ottoman in Anatolia was disrupted and the struggle for the throne among the members of the dynasty was experienced. These struggles passed to the history chronicles as a period of fetret. Although this period lasted for 11 years, its effect continued for many years. The fact that the period experienced before and after the Ankara War is reflected on the chronicles of the parties in different ways is natural.

Keywords: Ankara War, Timur, Yıldırım Bayezid.

1. GİRİŞ

Osmanlıların ortaya çıkışının Anadolu'nun 11. yüzyıldan itibaren karşı karşıya kaldığı büyük siyasî ve sosyal değişikliklerin bir neticesi olduğu birçok tarihçinin ortak görüşüdür¹. 13. Yüzyıl ortalarında baş gösteren Moğol tehdidi ise bir ölçüde diğer Türkmen boyları yanında Osmanlıların da tarih sahnesinde görülmesine yol açmış, ayrıca Anadolu'da Moğollara direnen başlıca güç olarak Türkmenler, İslam gazâ ideolojisini benimseyerek Mısır Memlûkleriyle işbirliğine girmiş ve böylece Anadolu Türklüğünün Moğollara karşı bağımsızlık hareketlerinde siyasî önderliği ele almışlardır². Osman Bey (1302-1324) döneminde uç beyliği olarak faaliyete geçen bu beylik siyasî önderliğin yanı sıra Anadolu'nun da hızla Türkleşmesini sağlamıştır. Osman Bey'in vefatı üzerine Orhan Bey (1324-1362), beyliğin başına geçince Bizans Bitinyası'nın iki büyük merkezi olan Bursa ve İznik üzerindeki kuşatmayı sıklaştırmıştır³. Bu kuşatmalar sonucunda İznik'in fethi gerçekleşmiştir. Bu fetih Bitinya⁴ ve Anadolu bölgelerinde büyük yankılar uyandırmıştır. Orhan Bey döneminde Osmanlı Beyliği devletleşmenin ilk sinyallerini vermiş, 1300'den itibaren Osman Gazi'nin amaçladığı gayeye erişilmiştir⁵. Daha sonra Anadolu ve Balkanlarda girilen faaliyetlerle Osmanlı Beyliği'ni bir devlet haline getiren I. Murad (1362-1389) döneminde yeni ihtiyaçlar, askerî sistemin düzenlenmesine ve devlet teşkilatında önemli değişikliklere yol açmış, merkezî bir yapının temelleri atılmıştır⁶. Babası I. Murad'ın savaş meydanında vefatı ile tahta geçen Yıldırım Bayezid (1389-1403), bu sırada Anadolu beylerinin başlatmış olduğu isyanları bastırmaya çalışmıştır. Bu isyanlar Yıldırım tarafından kısa sürede bastırılmış ve Anadolu'da birlik tekrar sağlanmıştır. Bundan sonraki süreçte ağırlığı çoğunlukla Rumeli'ne veren Yıldırım Bayezid, burada da hâkimiyetini sağlamlaştırmaya çalışmıştır.

Yıldırım Bayezid'in Anadolu'daki hareketlenmeleri takip etmeyişi kendi aleyhine kullanan Timur, öncesinde Maverâünnehir'de yaşanan bir takım hâkimiyet mücadelelerinde bulunmuştur. Ancak onun ilk yılları ile ilgili bilgiler yok denecek kadar azdır. Timur gelecekteki kudretine temel hazırlayan bu on yıl içinde özellikle savaş işleri ile uğraşarak, Çağatay ve Moğollar arasındaki çatışmalara katılıyor, yararı dokunacağını ümit ettiği kimselerle akrabalık bağları kurarak kendine müttefikler hazırlayıp, etrafına sadık silah arkadaşları topluyor ve bunları özellikle Barlaslar'dan seçiyordu⁷.

Ancak bu bölgeye tam manasıyla hâkim olabilmek için istenilen en önemli şart Cengiz soyundan gelmekti. Timur'un soyuna dair bilgilere, kendi torunu ve Timurlu hükümdarı Uluğ Bey tarafından dedesinin Semerkand'daki mezarı üzerine diktirilen siyah yeşim taşında rastlamaktayız. Bu taşta göre Timur'un seceresi, "Emir Timur Gürkân bin el-Emir Taragay bin el-Emir Berkel bin el-Emir Aylangız bin el-Emir İcil bin Karaçar Noyan bin el-Emir Suguççin bin el-Emir İrdemci Borula bin el-Emir Koçulay bin Tumanay Han" olarak verilmiş ve dolayısıyla soyu Cengiz soyuna bağlanmıştır⁸. Ancak bunun yeterli olmayacağı malumdur. O, bu durumda sahip olduğu bir diğer mirası, yani bir ilahî düzen olan İslam'ı kullanmış ve hükümdar olma amacını "*İslam'ı korumak ve yaymak*" olarak ifade etmiştir⁹. Timur tarafından temelleri atılan kendi adını taşıyan bu devlete baktığımızda; kültürel olarak birkaç farklı kaynaktan beslendiğini görüyoruz. Birincisi Cengizî gelenek, ikincisi kurulduğu coğrafyada yerleşik hayatla birlikte oluşan kültür, üçüncüsü ise İslam dinidir¹⁰. İdareyi ele geçiren Timur, tıpkı Yıldırım Bayezid'in Anadolu ve Rumeli'de

¹ Feridun M. Emecen, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi (1300-1600)**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016, s. 15.

² Halil İnalçık, **Devlet-i' Aliyye**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016, s. 6.

³ Halil İnalçık, **Kuruluş Dönemi Osmanlı Sultanları (1302-1481)**, İSAM Yayınları, İstanbul 2010, s.46.

⁴ Karadeniz kıyısıyla İstanbul boğazı ve Marmara denizi arasında bulunan Yunanlılar ve Romalılar tarafından Bitinya adı verilen büyük ve verimli saha. (bk. Charles Texier, *Küçük Asya Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi*, çev. Ali Suat, Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara 2002, Cilt 1, s. 77.)

⁵ Halil İnalçık, **Devlet-i' Aliyye**, s.6.

⁶ Nicolae Jorga, **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi**, haz. Erhan Afyoncu, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2017, s.191-199.

⁷ Wilhelm Barthold, **Uluğ Beg ve Zamani**, çev. İsmail Aka, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2015, s. 19.

⁸ Zeki Velidi Togan, **Umumî Türk Tarihine Giriş**, Enderun Yayınları, İstanbul 1981, Cilt 1, s.105.

⁹ Musa Şamil Yüksel, **Timurlulara Din-Devlet İlişkisi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2009, s.45.

¹⁰ Hayrunisa Alan, **Bozkırdan Cennet Bahçesine Timurlular**, Ötügen Neşriyat, İstanbul 2015, s.28.

yaptığı gibi Maverâünnehir’de birliği sağlamış, burada gerçekleşen hakimiyet mücadelelerine son vermiştir.

Neticede Osmanlı ve Timurlular birbirlerine benzer şekilde siyasi ve askeri nüfuz sahasını genişletmiştir. 1393 yılında Anadolu ve Ortadoğu coğrafyasında görülen Timur tehlikesini Kadı Burhaneddin erken fark etmiştir¹¹. Osmanlı ve Mısır hükümdarlarına Timur’a karşı ittifak olma teklifinde bulunmuştur¹². Bir ittifak kurulmuş olsa da Kadı Burhaneddin’in vefat etmesi üzerine Yıldırım Bayezid’in onun topraklarını ele geçirmesiyle bozulmuştur. Dolayısıyla Timur’un Anadolu’da tek bir rakibi kalmıştır. 1402 Ankara Savaşı öncesindeki süreçte Anadolu’da Osmanlı dışında güçlü bir siyasi yapının kalmamış olması Timurlu Devleti ve Osmanlı Devleti’ni bu uğurda çarpışmak üzere karşı karşıya getirmiştir. Yıldırım Bayezid’in yenilgisi ile sona eren bu savaşla, Bizans imparatorluğu 50 yıl kadar daha varlığını sürdürmüş, Rumeli’nde fetihler durmuş, şehzadeler arasında meydana gelen hakimiyet mücadelesi ve Timur tarafından Anadolu beyliklerinin yeniden canlandırılması üzerine Anadolu’nun siyasi birliği bozulmuştur¹³. Gerçekleşen bu savaşın iki taraf içinde farklı sonuçlar vermesi elbette kaynaklara da yansımıştır.

2. ANKARA SAVAŞI ÖNCESİ

Sınırlarını İran, Afganistan, Hindistan ve kuzeyde Altınorda’ya kadar genişletmiş olan Timur’un yeni hedefi Anadolu idi. Timur’u Osmanlı Devleti üzerine yürümeye teşvik edenler arasında Erzincan Emiri Mutahharten, Akkoyunlu Beyi Karayölük Osman, Osmanlı karşısında topraklarını kaybeden diğer Türk beylikleri, özellikle Karamanoğulları beyliğini zikretmek gerekir¹⁴. Timur da buna karşılık Osmanlı iktidarını içeriden zayıflatmak amacıyla isyan etmeleri için Akkoyunlu hâkimi Karayölük Osman Bey ile Erzincan Emiri olan Mutahharten’i kendi tarafına almış, onlara bazı siyasî vaatlerde bulunmuştur¹⁵. Doğrudan Yıldırım Bayezid’in üzerine yürümemesinin sebebi onun yapmış olduğu gaza-cihad faaliyetleri neticesinde İslam âleminde kazanmış olduğu şöhretti. Bir anda eski Moğol- İlhanlı ve Selçuklu rekabeti değişik bir şekilde ortaya çıkmıştır¹⁶. Temmuz 1400’de Anadolu’nun doğu illeri Erzurum ve Erzincan’ı geçiren Timur, Sivas’a kadar gelmiştir. Buradan güneye yönelerek Antep ve Halep’i almış, hemen sonrasında Memlûk ordusunu yenerek Şam’ı ele geçirmiştir¹⁷. Timur atmış olduğu bu adımlarla hem olası Osmanlı-Memlûk ilişkisini engellemiştir hem de Osmanlı Devleti’ni yalnızlaştırmıştır.

Timur harekete geçmeden önce Yıldırım’a göndermiş olduğu mektuplarla niyetini açıkça dile getirdi. Özellikle üzerinde durduğu mesele, Sultan Ahmed ve Kara Yusuf’un teslim edilmesi idi. Bu ikisinin kılıcının satvetinden kaçtığını belirtip, onları fisk-ı fücür insanlar, ülkeler için felaket, insanlar başına bela kaynağı olarak göstererek, bu ikisinin içi kara kişiler olup, kibir ve gurur yönünden firavun ve Hâmân olduklarını belirtti. Mektupta ayrıca; *‘onlar hemrahlarıyla birlikte sizin himayenize sığındılar. Halbuki onlar nereye sığınsalar, oraya bela ve külfet uğramıştır. O ikisinin Rum sultanının kanatları altında olmasından Tanrı esresin! Dolayısıyla onlara penahverişten özünüzi esreyin ve hatta aksine onları çıkarıp gönderin.’*¹⁸ diyerek isteğini sert bir şekilde dile getirmiştir. Bu hususta böylesine sert ve net olmasının sebebi Yıldırım Beyazıd’ın Doğu-Anadolu Karakoyunlu Türkmen beyi Kara Yusuf’u ve Irak sultanı Ahmed Celâyiri’i himaye etmesini bir meydan okuma saymış olmasıydı¹⁹. Yıldırım Bayezıd her ikisine de ikramlarda bulunarak onlara zafer vaat etmiştir²⁰.

¹¹ Yaşar Yücel, **Timur’un Ortadoğu-Anadolu Seferleri ve Sonuçları (1393-1402)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989, s. 159.

¹² İ.Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1972, s. 264.

¹³ İsmail Aka, **Timur ve Devleti**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2017, s.39.

¹⁴ Yaşar Yücel, **age.**, s.39.

¹⁵ İ.Hakkı Uzunçarşılı, **age.**, s. 307.

¹⁶ Feridun M. Emecen, **age.**, s.91.

¹⁷ Mustafa Kafalı, **Makaleler**, Berikan Yayınevi, Ankara 2005, s. 344.

¹⁸ İbni Arabşah, **Acâibu’l Makdûr**, çev. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2012, s. 289.

¹⁹ Halil İnalçık, **Devlet-i’ Aliyye**, s.71.

²⁰ Münecimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, **Câmiü’l-Düvel**, çev. Ahmet Ağrakça, Akdem Yayınları, İstanbul 2014, s.167.

Yıldırım Bayezid, Timur'dan gelen bu mektuba ve onun bu isteklerine sert bir dille cevap vererek; "...Ey ihtiyar köpek, tekfurdan daha şiddetli kafirsin. Mektubunda bizi korkutmak ve hile ile kandırmak istemişsin. Osmanlı sultanlarını, Acem padişahlarına benzetme. Osmanlı askerleri de, ne Kıpçak ülkesi Tatarı gibi sıradan insanlar, ne de Hint toplulukları gibi başıboş, sere serpe avare kalabalıklar değildirler. Osmanlı askerleri, Irak ve Horasan askerleri gibi hamiyetsiz ve perişan olmayacak kadar onurlu askerlerdir. Yine sen, Osmanlı askerlerini Şam ve Haleb (Memlük) askerlerine de benzetmeyesin..." gibi ifadeler kullanmıştır. Bununla da yetinmeyen Bayezid ayrıca; "...bu mektup eline geçtikten sonra savaş meydanına her kim ki gelmeyip kaçarsa, onun eşi üç talakla kendisinden boş olsun..." diyerek, Timur'u savaş meydanına davet etmiş, ona gözdağı vermiştir²¹. İkinci ve ona cevaben yazılan mektuplarda ise daha ılımlı bir dil kullanılmıştır. Timur; "...Bu sebeptendir ki, güzel cevap vermeyi yüksek bir iş olarak bil, ülkeni harap etmekten kurtarmış olursun. Bizimle anlaşma yoluna döner, özür dileyen bir ifade ile cevap verirsen, aramızda dostluk ve sevgi olur. Böylece Frenk kâfirine fırsat vermemiş olur, biz de, Sivas'tan çekilerek geri döneriz. Bizim niyetimiz ve meylimiz sizi zayıf düşürerek meşgul etmek, böylece kefare dinine yardım etmek değildir..." ifadelerini içeren ikinci mektubu göndermiştir. Kısa bir süre sonra Yıldırım Bayezid ise; "...Siz Sivas'ı harap idüp, ehl-i İslam'ın ırzını pâyimâl etdikten sonra ne denilebilir ki! Siz, ilk suçlamayı kendinizden gidermeye uğraşıyorsunuz. Arapça ve Farsça gelen mektuplarınızda sertlik, kabalık, kibir ve gururdan başka bir nesne yoktu. Âl-i Osman, hile ile ülkeleri kendisine mülk edinmemiştir. Mektuplarımız akıllı devlet erkânımızla yapılan istişâreler sonrası yazılmıştır..." diyerek tepkisini göstermiş ancak bir önceki mektuptaki sertlik burada görülmemiştir²².

Timur bundan sonraki mektuplarında da en baştan beri istediği hususun üzerinde durmuş ve ısrarcı olmuştur. Ancak Yıldırım, bu istekler karşısında "*kendisine sığınan kimseyi düşmana teslim etmek*" fikrinin Osmanlı geleneğine uygun olmayışı sebebiyle olumlu bir yanıt vermekten kaçınmıştır. İsteddiği yanıtı alamayan Timur, arada dostluk sağlanması gerektiğini ve bu dostluğun kâfirlere karşı İslam'ın gücünü artıracakını söylemiştir. Ancak bunun Yıldırım Bayezid'in oğullarından birinin rehin olarak gönderilmesi ve onun kendisi tarafından yollanacak hilatı giymesiyle mümkün olacağını dile getirmiştir. Bu açıkça Osmanlı Devleti'nin kendisine tâbi olmayı kabul etmesini istemektir²³. Timur'un bu isteği aslında savaşın kaçınılmaz olduğunu göstermektedir. Yerine getirilmeyeceğini bildiği isteklerde ısrarcı olmasının nedeni savaşın bir nedene bağlanması gerektiğiydi. Her halükârda Timur kendisine sığınan ve dalkavukluktan geri durmayan, mülkleri elinden alınmış bazı Anadolu beylerinin durumundan faydalandı²⁴. Bu durum karşısında sessiz kalamayan Yıldırım Bayezid'in de harekete geçmesiyle taraflar karşı karşıya gelecek ve Ortaçağ'ın en çok ses getiren savaşı gerçekleşecekti.

3. OSMANLI VE TİMURLU KAYNAKLARINA GÖRE ANKARA SAVAŞI

Gerçekleşen karşılıklı mektuplaşmalar sonrasında Timur, beylerin birliklerini savaş düzenine sokmalarını emir buyurup hazırlıklara başladı. Ordusunda ayrıca üzerinde abanoz ve fildişinden sandıklar içinde kös çalan, gürültü aletleri kullanan, ok ve yanıcı maddeler atan adamların da bulunduğu filler yer alıyordu²⁵. Bu filler, Timur'un Hindistan seferi sırasında elde ettiği ganimetlerdi ve sadece varlıkları Osmanlı ordusunu tedirgin etmeye yetmişti. İbni Arabşah Timur ordusunu Kur'an ayetleri ile destekleyerek; onun ordusu bir araya toplandığı zaman "*bir yere yığılmış vahşiler gibi*", yeryüzüne dağıldıklarında "*sanki yıldızlar saçılmış gibi*", dalgalandığında "*sanki hareket eden dağlar gibi*" yürüdüğünde "*sanki kabirlerin içi dışına çıkarılmış gibi*", yerinden kalktığında "*sanki yeryüzü şiddetli depreme tutulmuş*", hareket ettiğinde güya "*kıyamet korkunç çehresini göstermiş gibi olurdu*" şeklinde aktarmıştır²⁶. Ordunun sayısı Osmanlı

²¹ Abdurrahman Daş, "Ankara Savaşı Öncesi Timur ve Yıldırım Bayezid'in Mektuplaşmaları", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya 2004, S.15, s. 142-167.

²² Abdurrahman Daş, *agm.*, s. 149.

²³ İsmail Aka, *age.*, s. 149.

²⁴ Jean Poul Roux, *Türklerin Tarihi*, çev. Aykut Kazancıgil, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2013, s. 333.

²⁵ Ca'feri bin Muhammed el-Hüseynî, *Târîh-i Kebîr*, çev. İsmail Aka, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s. 29.

²⁶ İbni Arabşah, *age.*, s. 296.

kaynaklarında 100.000 er olan 7 tümen²⁷ olarak aktarılmış olsa da bu sayı oldukça mübalağalıdır. Timur'un askerî harekât alanı düşünüldüğünde asker sayısının en iyimser tahminle 30-40.000 dolayında olduğu tahmin edilebilir. Osmanlı ordusu ise en fazla 25.000 civarında olmalıdır.

Bu sırada elbette Bayezid'de boş durmuyordu. Birliklerinin başındaki komutanlara; ordusunun o gözü pek kartal ve şahinlerine; içlerindeki en cesur adamlara; Germiyan soylularına; sahil bölgelerinin yiğit süvarilerine, Karaman'ın aygırlarına, Menteşe'nin bahadırlarına, Saruhan'ın sipahilerine, tümenlerin ve sancakların başındaki beylere, başkent Bursa ile Edirne dahilindeki tüm mutasarrıf valilere doru atlarına atlayıp beyaz sancağını taşıyan ve yeşil denizi sarı saçlı Yunanlıların kanıyla kızıla boyayan ve kara kargılarıyla gök gözlü düşmanlarının kara yüreklerini yaran herkese, işlerinin başına geçmelerini, silahlarını ve tedbirlerini almalarını emir buyurdu²⁸. Bu sırada Yıldırım Bayezid gerçekleştirdiği İstanbul kuşatmasını kaldırıp ordusunun başına geçti. Osmanlı ordusunun sağ kanadında Yıldırım Bayezid'in vasalı Sırp Despotu Lazarevic, sol kanadında ise büyük oğlu Şehzade Süleyman vardı²⁹.

Yıldırım Bayezid, Timur'u Anadolu sınırında karşılamak üzere Doğu Anadolu yollarına düşmüştü. Timur ise, Anadolu illerine girip Engürye (Ankara) yakınındaki Çubuk Ovası'nda konakladı. Sultan Yıldırım Bayezid, Timur ile adı geçen yerde 19 Zilhicce 804 (20 Temmuz 1402) Cuma günü şiddetli bir savaşa tutuştu³⁰. Ancak kaynaklar arasında savaşın tarihi ile ilgili bir birlik söz konusu değildir. Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütüfullah'ın *Câmiü'd-Düvel* adlı eserinde, ona kaynaklık eden Sa'deddin Efendi ile aynı tarih olan; 19 Zilhicce 804 (20 Temmuz 1402) tarihini vermiştir. Neşri ve Bihîştî ise, 26-27 Zilhicce 703 (7-8 Ağustos 1401) tarihini kabul ederler. Oruç bin Âdil ise *Oruç Beğ Tarihi* isimli eserinde herhangi bir tarih kaydetmemiştir. İbn Tağrıberdi *En-Nücumu'z-Zâhire* eserinde 27 Zilhicce 804 (28 Temmuz 1402), Aşık Paşazâde yalnızca yıl olarak 804 (1401-1402) tarihlerini işaret etmişlerdir. Yezdî ise, 804 yılı Zilhicce ayının on dokuzuna rastlayan Cuma günü (20 Temmuz 1402) gerçekleştiğini nakletmiştir. Son olarak İdrîs-i Bitlîsî savaşın 13 Muharrem 805 (13 Ağustos 1402) tarihinde meydana geldiğini nakletmiştir. Bu kaynaklar doğrultusunda günümüzdeki birçok tarihçi doğruya en yakın tarihin 27 Zilhicce 804 (28 Temmuz 1402) olduğunu savunmaktadırlar.³¹

Timur, 1402 yılının Mart ayında kış mevsimi sona erince harekete geçti. Üç menzil gittikten sonra Yulgun Nehri sahilinde konakladılar. Orada iken Yıldırım Bayezid'in ordusunun uzaktan görüldüğü haberi geldi. Timur'un emri ile askerleri Osmanlı ordusunun üzerine yürüdü. Daha sonra Şah Melik-Bey'i bilgi toplaması için gönderdi. Bu birlik ve Yıldırım Bayezid'in devriye birlikleri arasında yaşanan şiddetli çarpışma sonucunda Timur ve Yıldırım Bayezid'in mücadelesi fiili olarak başlamıştı³².

Yıldırım Bayezid, Timur'u Anadolu sınırında karşılamak üzere Doğu Anadolu yollarına düşmüştü. Timur ise, güneye yönelip Ankara'ya ulaştı. Osmanoğlu'nun ülkesine girdi. Geniş ve mümbit bir yere karargâh kurdu. Osmanoğlu ülkesinin yağmalanmamasından başka bir şey düşünmüyordu. Bu yüzden karargâhını toplayıp geri döndü³³ yorgun argın askerleriyle Çubuk Ovası'nda elverişsiz susuz bir yerde konakladığı zaman, Timur ordusunu en iyi koşullarda konuşlandırmış, Yıldırım Bayezid'i bekliyordu³⁴. Timur, Tatar askerlerinin Osmanlı Devleti'nin safından çıkarılması gerektiğini düşünüyordu³⁵.

²⁷ Oruç bin Âdil, *Oruç Beğ Tarihi*, çev. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2014, s.51.

²⁸ Justin Marozzi, *Timurlenk: İslamın Kılıcı Cihan Fatihî*, çev. Hülya Kocaoluk, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2006, s. 353.: İbni Arabşah, *age.*, s.30.

²⁹ Feridun Emecen, *age.*, s. 92.

³⁰ Müneccimbaşı, *age.*, s.168-169.

³¹ Bu hususta detaylı bilgi için bkz. İbni Arabşah, *age.*, s.310.; Müneccimbaşı, *age.*, s.168; Hoca Sadettin, *age.*, s. 171.; Yezdî, *age.*, s.393.; Neşri, *age.*, s.352.; Bihîştî, *age.*, s. 38., İbni Tağrıberdi, *age.*, s.268., Aşıkpaşazade, *age.*, s.80.

³² Şerefüddin Ali Yezdî, *Zafername*, çev. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2013, s. 388.

³³ İbni Tağrıberdi, *en-Nücumu'z-Zâhire*, çev. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2013, s. 355.

³⁴ Anonim, *Osmanlı Kroniği*, haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015, s. 43.: Halil İnalçık, , *Devlet' Aliyye*, s.73.

³⁵ İbni Arabşah, *age.*, s.303.

Yıldırım Bayezid , Müslüman, Hıristiyan ve Tatar taifelerden bir ordu toplamıştı. Tatarlar, Osmanlı ordusunun en sağlam kısmı olup, söylendiğine göre bu kalabalık Türk ordusunun üçte ikisine yakın kısmını oluşturmaktaydılar. Yine söylendiğine göre Tatar askerlerinin sayısı, Timur'un ordusunun üçte ikisine yakındı³⁶. Bunun üzerine Timur harekete geçmeden önce Tatarlara mektup gönderip şöyle buyurdu; *‘‘Sizler, benimle aynı mertebedesiniz; soyunuz soyumuzla birleşir; atalarımız aynıdır ve bizler bir nehrin kolları, aynı ağacın dallarıyız. Eski zamanlardan beri atalarımız aynı evden çıkıp büyüdüler ve kısa zamanda çoğalıp, yükseldiler. Dolayısıyla sizler benim bölüklerimden ve dallarımdan birisiniz. Benim vücudumun organlarından birisiniz ve benim sadık dostlarım vefakâr yakınlarımsınız...’’*³⁷ diyerek açıkça onları kendi safına davet etmiştir. Ayrıca *‘‘Bu Türkmenleri aramızdan atalım. Diyar-ı Rum onların yerine sizin olsun’’* vaadinde bulunmuş olduğu aktarılmıştır³⁸. Ayrıca Osmanlı ordusunda Sırp ve Bizans askerleri de bulunuyordu. Bu konuda Bizans kroniklerinden Dukas'a göre, Timur savaşı öncesi Osmanlıları *‘‘yarı Türk yarı Rum barbarlar’’* diyerek nitelendiriyordu.

Timurlu kaynaklarından olan Şamî'nin Zafernâme'sinde bu durum *‘‘İnsan yiyen ikiyüzlü ejderha gibi bu iki muazzam ordu karşı karşıya geldiler. Birbirinin kanına susamış bir halde sabırsızlıkla emre hazır bulundular’’* şeklinde nakledilirken Osmanlı kroniği olan Oruç Beğ Tarihi'nde de buna benzer olan abartılı anlatımlar karşımıza çıkmaktadır³⁹. Çubuk Ovası, doğuda Çubuk Çayı Vadisi (Ankara, Esenboğa, Çubuk, Hacılar Köyü); batı'da Kuşçu Dağı, Mire Dağı, Ova Çayı, Kışlacık Deresi; kuzeyde Cankurtaran; güneyde Karacaviran, Kuşçu Dağı arasında kalmakta olup, esas vuruşma Çubuk Çayı'ndan itibaren batıya doğru yaklaşık 6 km kadar uzanan Kızılcaköy Deresi üzerinde⁴⁰ meydana geldi. Kös ve boru sesleri yükseldi. Timur'un bahadırları ölümü göze almış olarak, tekbir getirdiler⁴¹. Sağ kanattakilere sağ kanattakilere sol kanattakilere sol kanattakilerin yüklendiği sırada savaşın seyrini değiştirecek olan hareket Tatarlardan geldi. Tatarlar kenara ayrıldılar ve daha önce Timur nasıl söylemişse o şekilde yaptılar ve gelip onun ordusuna katıldılar⁴². Ayrıca Germiyan kuvvetleri kaçış yoluna dökülmüşler, eski beyleri daha evvel Timur'un yanına kaçmış ve bu savaşa onunla birlikte katılmış olduğundan, Yıldırım Bayezid'in emrinde bulunmaktan yüz çevirmişlerdi. Yine Menteşe, Saruhan beyleri de ona sığınmış bulduklarından, bu sancakların askerleri de Timur'un ordusuna katılmıştı. Bu gelişmeler sonunda Anadolu askerleri dağıldı⁴³. Yıldırım Bayezid'in oğulları dahi savaşın kötü gidişi üzerine geri çekilmişti⁴⁴. Yıldırım Bayezid az sayıda kuvvetle savaşı sürdürmeye devam etti ancak sonunda Sultan Mahmud Han tarafından yakalanıp esir düştü. Yıldırım Bayezid'i dergah-ı âlempenâha⁴⁵ getirdiler. Timur, *‘‘ellerinin çözülerek saygılı bir şekilde huzura alınmasını’’* emretti. Bunun üzerine onu Timur'un huzuruna saygılı bir şekilde getirdiler. Timur; *‘‘Defalarca sana nasihatte bulunduk, dinlemedin. Bu olayın sorumlusu sensin. Sana mektuplar gönderdim ve sonunda mecbur kalıp geldim. Öbür türlü bizimle barış içinde yaşar, bu günü de görmezdin. Ola ki insaf yoluna girer, Müslümanlar zarar görmez diye bu kadar sabrettim. Eğer benim sözüme girip, sulh içinde kalsaydın, gazaya çıkman için sana ordu verirdim...’’* Yıldırım Bayezid utanmış ve hatasını kabul edip *‘‘Evet ben hata ettim; Sahipkıranın sözünü dinlemedim ve bu ahvale düştüm. Eğer Sahipkıran beni affedip bağışlarsa, ben çocuklarım hayatta olduğumuz sürece hizmetten başka iş yapmam’’* demiştir⁴⁶. Ayrıca Timur'un *‘‘Ey Bayezid Han! Hak ta'alaya çok şükürler olsun*

³⁶ İbni Tagrıberdi, *age.*, s.354.; İbni Arabşah, *age.*, s.308.

³⁷ İbni Arabşah, *age.*, s. 303.

³⁸ İbni Tagrıberdi, *age.*, s.355.

³⁹ Nizamüddin Şamî, *Zafernâme*, çev.Necati Lügal, TTK Yayınları, Ankara 1987, s.305.; Oruç bin Âdil, *age.*, s.38.

⁴⁰ İsmail Aka, *Timur ve Devleti*, s.39.

⁴¹ Ca'feri b. Muhammed el-Hüseynî, *age.*, s.31.

⁴² İbni Arabşah, *age.*, s.308.

⁴³ Hoca Sadettin Efendi, *Tacü't Tevarih*, çev. İsmet Parmaksızoğlu, Başbakanlık Kültür Yayınları, İstanbul 1974, s. 267.

⁴⁴ Feridun M. Emecen, *age.*, s.92.

⁴⁵ Âlempenâh: Cihanın sığındığı yer. Dergâh: Dervişlerin toplandıkları ve âyin yaptıkları yer, yapı.

⁴⁶ Şerefüddin Ali Yezdi, *age.*, s.393.; Nizamüddin Şamî, *age.*, s.313.

kim seninle bana padişahlık verdi. Bir aksak ben ve bir kötürüm sen..." dediği de Osmanlı kaynaklarında nakledilmiştir⁴⁷.

Savaş sonunda Yıldırım Bayezid'in Timur'dan iki isteği olmuştur. Birincisi, savaş esnasında yanında olan oğullarının ne durumda olduğunu öğrenmek diğeri ise Tatarların Anadolu'da yerleşmesinin engellenmesi ve onların tekrar yurtlarına götürülmesi⁴⁸. Timur'un verdiği emir ile birkaç gün sonra Musa'yı bulup getirdiler. Mustafa Çelebi'nin ölü ya da diri olduğuna dair hiçbir haber alınamadı. İsa Çelebi, Süleyman Çelebi ve Mehmed Çelebi adamlarıyla kaçtıklarından bulunamadılar. Musa Çelebi bulunduğu Timur, ona ikramda bulundu ve hilat giydirip babasının huzuruna gönderdi. Yıldırım Bayezid için padişahlara mahsus otağ kurmuşlardı. Timur ona karşı son derece saygılı davranmış, her gün huzuruna kabul edip sohbette bulunmuş ve teselli etmişlerdi⁴⁹. Timur'un Yıldırım'a karşı tavrını İbni Tagrıberdi; "*Timur, her gün onu huzuruna getirir alay eder ve laf sokuştururdu. Bir defasında arkadaşlarıyla birlikte içki meclisi düzenledi. Öfkeli bir şekilde Osmanoğlu'nu getirtti. Osmanoğlu zincirlerini sürükleyerek geldi. Onu önüne oturttu ve onunla sohbet etti. Sonra ona esir aldığı cariyelerin elinden içki içirdi ve tekrar tutuklu bulunduğu yere gönderdi*"⁵⁰ şeklinde anlatmıştır. Oruç Bey ise, Timur Han gelip Yıldırım Han'ın hatırı sorardı. Bir vakit geldi gördü ki Yıldırım Han gayet kederlidir. Timur Han dedi ki "*Hey Han! Niçin kederlendin? Bu iş Hakkın kudretidir. Kederlenmek olmaz*" şeklinde nakletmiştir⁵¹. Yıldırım Beyazıt'ın esaret hayatında yaşadıkları hakkında kaynaklardan da görüldüğü üzere birçok farklı görüş vardır. Çoğunlukla kabul gören görüş, Timur onu yendiği halde, o kadar da küçümsememiş ve bilinen efsanenin aksine Yıldırım Bayezid'i kafese kapatmamış olduğudur⁵². Yıldırım Bayezid'in aldığı yenilgi ve üzerine esir düşmesi Osmanlı tarihçileri tarafından Timur'un şahsiyeti hakkında eleştirel bir bilgi birikimine de yol açmıştır⁵³. İstekleri yerine getirilen Yıldırım Bayezid, bir süre sonra esaret altında iken vefat etmiş, atalarının yanına gömülmesi için oğlu Musa ile birlikte Bursa'ya nakledilmek üzere gönderilmiştir. Osmanlı tarihçileri bu savaşın nedeni ve sonuçları itibarıyla, Timur'u adaletten yoksun, zalim bir şahıs olarak gösterirken, Yıldırım Beyazıt'ı da kibir ve gururuna kapılmakla, devlet ileri gelenlerinin nasihatlerini dinlememekle suçlarlar⁵⁴.

Ankara Savaşı, Türk tarihinde iki Müslüman devlet arasında yapılan en büyük savaşlardan biridir. Bu yenilgiden sonra, Anadolu'da uzun mücadeleler ile kurulmuş olan Türk birliği bozulmuş, ayrıca devletin fütihat hareketi ve bu arada İstanbul'un fethi yarım yüzyıla yakın bir süre aksamıştır⁵⁵. Ayrıca kazandığı bu büyük zafer sonrasında Timur, Yıldırım Bayezid'in ellerinden memleketlerini aldığı Karaman, Germiyan, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Hamidoğulları beyliklerine topraklarını iade etmiştir⁵⁶. Osmanlı ailesinin "öz toprakları" olarak adlandırılabilir olan toprakları, Timur, Yıldırım Bayezid'in oğulları arasında paylaşmıştır⁵⁷. Ve bunlardan her birisine kendisine tâbi hükümdarlık alâmeti olarak kemer, külâh ve hilat göndermiştir⁵⁸. Daha sonra Timur, bahsi geçen gaza faaliyetleri ve Anadolu'ya kendine göre çekidüzen verme sebeplerinden dolayı 23 Temmuz 1403'e kadar Anadolu'da kaldı ve daha sonra Gürcistan'a döndü⁵⁹.

Ankara Savaşı'nda alınan ağır yenilgi sonrasında Yıldırım Bayezid'in esir düşmesi ve vefatı sonrasında hanedan mensupları Osmanlı tarihi boyunca hiç görülmemiş bir mücadeleye

⁴⁷ Anonim, *age.*, s.45.

⁴⁸ Cemal Kafadar, *İki Cihan Aresinde*, haz. Mehmet Öz, Birleşik Yayınevi, Ankara 2010, s. 133.

⁴⁹ Şerefüddin Ali Yezdi, *age.*, s.394.: Müneccimbaşı, *age.*, s. 171.

⁵⁰ İbni Tagrıberdi, *age.*, s. 267.

⁵¹ Oruç bin Âdil, *age.*, s.53.

⁵² Jean Poul Roux, *age.*, s. 331.

⁵³ Feridun M. Emecen, *age.*, s. 93.

⁵⁴ Erhan Afyoncu, *Osmanlı'nın Hayaleti*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2018, s.81

⁵⁵ Yusuf Halaçoğlu, "*Ankara Savaşı*", *DİA*, Ankara 1991, Cilt 3., s.211.

⁵⁶ Hadîdi, *Tevârih-i Âl-i Osman*, haz. Necdet Öztürk, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1991, s. 131.

⁵⁷ Cemal Kafadar, *age.*, s.146.

⁵⁸ İ.Hakkı Uzunçarşılı, *age.*, s.327.

⁵⁹ Yaşar Yücel, *Timur'un Ortadoğu-Anadolu Seferleri ve Sonuçları*, TTK Yayınları, Ankara 1989, s. 137.

girmişlerdir. Osmanlı tarihinde Ankara Savaşı'ndan sonra Yıldırım Bayezid'in oğullarının birbiriyle saltanat mücadelesi yaptıkları on bir yıllık döneme *Fetret Devri* denilmektedir⁶⁰.

4. SONUÇ

Türk-İslam ve dünya tarihinin en karizmatik liderlerinden olan Timur, 1360 yılında çıktığı bu yolda hedefini giderek genişletmiş ve bir cihangirlik davasına dönüştürmüştür. Pek çok kez Türk beyleri veya sultanları ile mücadele içerisinde bulunmuştur. Hatta bu durumun onu zaman zaman zorladığını ve fetihlerini aksattığını söylemek mümkündür. Timur'un faaliyetlerinden an çok zarar görenler, Karakoyunlular, Toktamış, Kadı Burhaneddin, Memlûkler ve son olarak kendisi ile benzer özelliklere sahip olan Osmanlı hükümdarı Yıldırım Bayezid olmuştur.

Savaş öncesinde tarafların karşılıklı mektuplaşmaları ile adeta diplomatik bir savaş yaşanmıştır. Ancak bu mektupların sorunu bir çözüme kavuşturmak için değil savaşı bir nedene bağlamak için gönderilmiş olduğunu söylemek mümkündür. Ancak bu mektuplar sonraki dönemler için önemli bir bilgi kaynağı niteliği taşımışlardır. Nihayetinde kaçınılmaz son yaşanmış ve savaş fiili olarak başlamıştır. Timur'un ordusunun sayıca fazla olması, orduda bulunan filler, Tatarların taraf değiştirmesi, Anadolu beylerinin çoğunun Timur'un yanında yer alması gibi birçok neden öne sürülmüş olsa da savaş, askeri bir deha olan Timur'un kesin zaferi ile sonuçlanmıştır. Ankara Savaşı'nın sonuçları Anadolu ve Osmanlılar açısından vahim olmuştur. O dönemde Yıldırım'ın Balkanlar'a yönelip, Timur'a müdahalede geç kalması tepkilere yol açmış olsa da daha sonrasında Osmanlıların Fetret devrini atlattırmasının en önemli nedeni Balkanlardaki sarsılmaz varlığı olmuştur. Savaşın nedenleri ve sonuçlarının taraflar açısından farklı oluşu elbette kaynaklara da bazı kısımlarda yansımıştır.

KAYNAKÇA

- Afyoncu, E. (2018), Osmanlı'nın Hayaleti, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- Aka, İ. (1991), Timur ve Devleti, TTK Yayınları, Ankara.
- Alan, H. (2007), Bozkırdan Cennet Bahçesine Timurlular, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Anonim, (2015), Osmanlı Kroniği, (Haz. Necdet Öztürk), Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- Âşıkpaşaoğlu. (2017), Tevârih-i Âl-i Osman, (çev. H. Nihal Atsız), Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Atsız, H. (2016), Üç Osmanlı Tarihi, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Barthold, W.(2015), Uluğ Beg ve Zamanı, (çev. İsmail Aka), TTK Yayınları, Ankara.
- Başar, F.(1999), Yüz Soruda Osmanlı Devleti, Dünya Yayıncılık, İstanbul.
- Ca'ferî b. Muhammed el-Hüseyî. (2011), Târîh-i Kebîr (Tevârih-i Enbiyâ ve Mülûk, (çev. İsmail Aka), TTK Yayınları, Ankara.
- Daş, A.(2004), "Ankara Savaşı Öncesi Timur ile Yıldırım Bayezid'in Mektuplaşmaları" Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S.15, s. 142- 167.
- Emecen, F.(2016), Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi (1300-1600), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Hadîdî,(1991), Tevârih-i Âl-i Osman, (haz. Necdet Öztürk), Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul.
- Halaçoğlu, Y.(1991), "Ankara Savaşı", DİA, s.210-211.
- Hoca Sadettin Efendi,(1974), Tacüt Tevârih, (çev. İsmet Parmaksızoğlu), Başbakanlık Kültür Yayınları, İstanbul

⁶⁰ Fehameddin Başar, *Yüz Soruda Osmanlı Devleti*, Dünya Yayıncılık, İstanbul 1999, s.49.

- İbn Tagrıberdi,(2013), En-Nücûmu'z-Zâhire, (çev. Ahsen Batur), Selenge Yayınları, İstanbul.
- İbn-i Arabşah,(2012), Acâibu'l Makdûr fi Nevâib-i Timûr.(çev.Ahsen Batur), Selenge Yayınları, İstanbul.
- İnalcık, H.(2010), Kuruluş Dönemi Osmanlı Sultanları (1302-1481), İSAM Yayınları, İstanbul.
- İnalcık, H.(2016), Devlet-i' Aliyye, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Jorga, N.(2017), Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, (haz. Erhan Afyoncu), Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- Kafadar, C.(2010), İki Cihan Aresinde, (haz. Mehmet Öz), Birleşik Yayınevi, Ankara.
- Kafalı, M. (2005), Makaleler, Berikan Yayınevi, Ankara.
- Marozzi, J.(2006), Timurlenk: İslamın Kılıcı Cihan Fatihi, (çev: Hülya Kocaoluk), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Mevlana Mehmed Neşri.(2008), Cihânnümâ, (haz. Necdet Öztürk), Bilge Kültür Sanat, İstanbul.
- Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah.(2014), Câmîü'd-düvel, (çev. Ahmet Ağırakça), Akdem Yayınları, İstanbul.
- Nizamüddin Şâmî,(1987), Zafernâme, (çev. Necati Lügal), TTK Yayınları, Ankara.
- Oruç bin Âdil.(2014), Oruç Beğ Tarihi, (çev. Necdet Öztürk), Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- Roux, J.(2013), Türklerin Tarihi, (çev. Aykut Kazancıgil), Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Şerefüddin Ali Yezdî.(2013), Zafernâme, (çev. Ahsen Batur), Selenge Yayınları, İstanbul.
- Togan, Z.(1981), Umumî Türk Tarihine Giriş, Enderun Yayınları, İstanbul.
- Uzunçarşılı, İ.(1972), Osmanlı Tarihi, TTK Yayınları, Ankara.
- Yücel, Y.(1989), Timur'un Ortadoğu-Anadolu Seferleri ve Sonuçları, TTK Yayınları, Ankara.
- Yüksel, M.(2009), Timurlularda Din-Devlet İlişkisi, TTK Yayınları, Ankara.